

מראי מקומות- בבא מציעא ס"ז

(א) לא אונאה תיובתי, דלא ידע- פרש"י, לא ידע דנתאנה דליחול, הלכך אין כאן מחילה אפי' בטעות. והק' הדברות משה (ע"ב, הע' נ"ג), מהו החילוק בין אם לא ידע המציאות שיש בו אונאה, או אם אינו יודע הדין דדשלב"ל אינו קונה. ותי' דצ"ל דשאני מי שאינו יודע הדין, דודאי יש הרבה בנ"א, דאפי' אם יודעים הדין שאין אדם מקנה דשלב"ל, מ"מ אינן חוזרין, וא"כ י"ל דאפי' אם הי' יודע לא הי' חוזר. משא"כ לענין אונאה, ודאי י"ל דכל מי שיודע שיש בו אונאה אינו מוחל, וא"כ ודאי י"ל שאם הי' יודע לא הי' מוחל, וא"כ שפיר י"ל דמחילה בטעות כזה לא הוי מחילה. וע"ע בחי' ר' שמעון (גיטין סי' ו', ד"ה וזה דמחלק) מש"כ בזה.

(ה) האי משכנתא באתרא דמסלקי לא ניכול אלא

בנכייתא, וצורבא מדרבנן אפי' בנכייתא לא ניכול- פרש"י, דדוקא בארעא דמסלקי, אבל בארעא דלא מסלקי, כל ימי הזמן הוי כמכירה אצלו ובלא נכייתא נמי אכול. והק' הרשב"א בשם יש מקשים, א"כ כי קאמר רבא וצורבא מרבנן אפי' בנכייתא לא אכיל, והק' הגמ' אלא במאי אכיל, לימא אכיל באתרא בלא מסלקי, בין בנכייתא ובין בלא

נכייתא [ולכאוי' הי' שייך ליישב בפשיטות, דמיירי באתרא דמסלקי, וא"כ במקום זה אין כאן עצה. אולם אולי הק' הוא לעשות תנאי שלא יהי' יכול לסלקו, וא"כ יהי' כמו אתרא דלא מסלקי, וכמבואר לקמן דיכול לעשות כן, וצ"ע]. ולכן הביא ממי שגרס באתרא דלא מסלקי לא ניכול אלא בנכייתא, ולכן בצורבא מדרבנן לא שייך אלא במשכנתא דסורא. אבל ע' מש"כ להוכיח כגירסת רש"י, וכ' דמה דלא אמרי' בצורבא מדרבנן דיכול לאכול באתרא דלא מסלקי, היינו משום דאע"ג דלאחר לכתחלה יכול לעשות בנכייתא, מ"מ צורבא מדרבנן אינו יכול לעשות כן, אלא אסור כל היכא שאינו מנכה כשיעור מה שאכל.

(ו) היכי דמי קיצותא, דא"ל עד חמש שנין

אכילנא לה בלא נכייתא, מכאן ואילך וכו'- הק' הריטב"א, מה רבותא זה ממשכנתא דנכייתא, אדרבה, גרע טפי (דהא אכיל בלא נכייתא לה' שנים), ותי' שזה דרך אריסין הוא, שזה אוכל חמש שנין וזה אוכל חמש שנין,

(ב) סמכה דעתי' ולא גמר ומקני- פי' הריטב"א,

דהיינו דלא גמר ומקני בלא תנאי זה. וודאי אילו הי' המוכר אמר כן בניחותא, פשיטא דמהני תנאי זה ככל תנאים, אע"ג דלא אמר ע"מ, כיון דהי' בשעת המכר. אבל שאלת הגמ' הי' משום דאמר כן בלשון תמי', וכאילו אינו רוצה אלא ברצון השליח ובהודאתו, לכן צריכין לומר דאת ונוולא חשיב הודאה ותנאי גמור הוא. אלא דהק' הריטב"א, למה אי"ז אסמכתא. ותי' (א) שאין לשון אסמכתא אלא באומר אם לא עשיתי, דקניס נפשי', אבל היכא דאמר אם עשיתי, אי"ז אסמכתא, (ב) "דכל לגבי הבא לזכות באסמכתא הוא דלא קני, אבל במשייר לעצמו בהקנתו, ליכא אסמכתא, אלא נותן על תנאי הוא".

(ג) ארעא הדרה, פירי מאי, וכו'- הק' הריטב"א

למאן שיילינן, אם לר' יהודה, הרי הוא ס"ל דרבית ע"מ להחזיר מותר, ואם לרבנן, הא ס"ל דרבית גמורה היא, וא"כ מאי מיבעיא. ותי' דלעולם בדרבנן שיילינן, והשאלה הוא דדלמא לא אמרי רבנן דהוי רבית גמורה אלא בבית, דפירותיו ודאין, דומיא דבית בבתי ערי חומה, אבל בשדה, שפירותיו ספק, מסתיי' דליהוי אבק רבית, וכיון דאכלינהו לא הדרי, דאבק רבית אינו יוצאה בדיינים.

(א) מידי דהוה אשדה אחוזה- הק' הרש"ש, מהו הראי' משם, הרי אם מיירי דאחר פודהו, א"כ הרי דומה למשכנתא דסורא, וגם הוי כאתרא דלא מסלקי, שהרי אין הבעלים ולא הגזבר יכולים לסלקו, וגם אין רבית להקדש. וכ' דמשמע מלשון רש"י דרק מביאין משם דרך זביני בכך. אולם הביא מהנמוקי יוסף דביאר דבאמת הו"ל להיות אסור מדרבנן, ומביאין משדה אחוזה דמותו, דהיינו דכיון דהתורה התירה בפירוש, א"כ אין רבנן אוסרים מה שהוא מותר בפירוש בתורה (וכדברי הט"ז [יו"ד ריש קי"ז ועוד]). וע"ע בחי' חת"ס, דכ' דמה דאין קו' כאן דהא אין רבית להקדש, היינו משום דמיירי שהוא ביד אחר הפודה אותו, ובזה שפיר שייך שיש רבית [ודלא כרש"ש, דהק' אין רבית להקדש אפי' בכה"ג], וביאר על דרך הרש"ש, דלא הי' צד רבית דאורייתא כאן, ולמדין מכאן דכיון דהתורה התירה בפירוש אין אוסרין אותה מדרבנן (ודלא כבתי ערי חומה, דכיון שהוא רבית קצוצה, ע"כ גזה"כ הוא ואין שייך ללמוד ממנה). וביאר דמ"ד דאין למדין הימנה ס"ל דהדיוט הבא על יד הקדש כהקדש דמי, וא"כ נמצא דאין כאן היתר מפורש, שהרי שאני הקדש דאין רבית להקדש.

ואינו מותר אלא במקום דלא מסלקי, דאז הוא דומה לאריס, וש"מ דבאתרא דלא מסלקי צריך או נכייתא או קיצותא, ושלא כדברי רש"י דס"ל דבאתרא דלא מסלקי אי"צ כלום.

(ז) ואין שביעית משמטתה- הק' הריטב"א, הרי כיון דבאתרא דלא מסלקי הוא, א"כ הרי עדיין לא הגיע זמן לגבות, וא"כ בלא"ה אין שביעית משמטת, כמו המלוה חבירו לעשר שנים דאין שביעית משמטת אם הוא בתוך הי' שנים. וכ' דהי' שייך לומר דאה"נ, ואגב אחריני נקטי', אבל דייק מדברי רש"י דטעמא דכולהו משום דמכר הוא. ולפי רש"י תי' דהב"ע דהוי אתרא דלא מסלקי ליה למלוה, אבל אם הי' רוצה המלוה לתבוע חובו הי' רשאי, וכגון שהתנו כן בפירוש, אבל בלא"ה אמרי' דבאתרא דלא מסלקי בין הלוה ובין המלוה אינו יכול זה לסלקו וזה לתובעו.

(ח) ואי אגבהי בסיסני קננהו- הק' הריטב"א, למה צריך לכליו, תיפוק לי' דבחצרו הוא, דהו"ל כמושכר בידו, וחצר קונה לשוכר [עכ"פ לכמה ראשונים, ולש"י הרמב"ם דקנוי למשכיר י"ל דא"ש בפשיטות]. ותי' דכל מה שיכול לקנות בחצר השכור לו הוא רק מאחר, אבל מהמשכיר עצמו לחובתו אינו יכול לקנות.

(ט) ולמ"ד כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח, אפי' דלא אגבהנהו- ע' במחנה אפרים (קנין חצר, י"א) שכ' להוכיח מכאן דאפי' כלי שאין לו תוך כגון מחצלאות קונה לאדם בתורת כלי.

(י) ואמר דלא מסתלקנא- רש"י פי' השאלה בשעת מתן מעות, והק' הראשונים דא"כ למה יהי' צריך עוד מעשה קנין, למה לא נחשב תנאי על הקנין דעושה בשעת מתן מעות. ולכן פירשו הראשונים דמיירי לאחר מתן מעות, ולכן צריך למקנא מיני' [וצ"ע לפ"ז מהו הצד דאין צריך קנין]. והריטב"א פי' בדעת רש"י דדמי לפטומי מילי, דכיון דעל הלוה להתנות והוא לא התנה, וגם המלוה אמרה רק דרך סיפור בעלמא, א"כ הו"ל כפטומי מילי בעלמא ולא מהני בלא עוד קנין.